

LAMPJE

Annet Schaap

Querido

(door Ine Muys)

OVER DE MAKER

Annet Schaap (1965) is illustratrice en schrijfster. Sinds 1988 illustreerde ze meer dan tweehonderd kinderboeken. Schaap staat vooral bekend om haar vrolijke tekeningen bij de *Hoe Overleef Ik*-serie van Francine Oomen. Ze illustreerde ook veel boeken van Janneke Schotveld, Manon Sikkels, Jacques Vriens, Annie M.G. Schmidt en Astrid Lindgren. In 2017 verraste Schaap met *Lampje*. Voor dit sprookjesachtige romandebuut ontving ze de Nienke Van Hichtum Prijs 2017 en de Woutertje Pieterse Prijs 2018.

(Bronnen: <http://jeugdliteratuur.org/auteurs/annet-schaap> en <http://www.annetschaap.com/over-annet/>)

1. VERHAAL

Kaft en titel

- Wat vinden de juryleden van de titel? Vinden ze de titel bij het verhaal passen? Waarom (niet)? (bv. het boek is vernoemd naar het hoofdpersonage en (het lichtje in) de vuurtoren / het verhaal gaat over het vinden van lichtpuntjes)
- Welke titel zouden de juryleden aan het boek geven?
- Spreekt de omslagillustratie aan? Waarom (niet)? Hadden de juryleden bepaalde verwachtingen bij de illustratie?
- Geeft de kaft aan waarover het verhaal gaat?
- Welke verhaalelementen staan erop afgebeeld? (bv. de lichtgevende en richtinggevende vuurtoren, het nabijgelegen stadje, hoofdpersonage Lampje op een rots in de branding, groene zee vol vissen en zeemeerjongen Vis)
- Zou je de vuurtoren kunnen weglaten? Waarom (niet)? (bv. het verhaal speelt zich voor een deel in en om de vuurtoren af / de vuurtoren is de thuis van Augustus en Lampje / de vuurtoren is een belangrijk navigatiehulpmiddel voor de zeelieden en beïnvloedt de koers van het verhaal)
- Vinden de juryleden de kaft van het boek bij het verhaal passen? Waarom (niet)?

Personages

De schrijfster bedacht een hele reeks personages. In bijlage 1 vind je een overzicht met de namen van alle personages, in volgorde van verschijnen.

Hoofdpersonages en nevenpersonages

Lampje ontmoet de kleurrijkste personages. Sommige personages voelen met haar mee, anderen hebben geen begrip voor haar noodlottige situatie. Nodig de juryleden uit om na te gaan welke personages het meisje helpen, en welke personages haar tegenwerken.

- Zou je sommige personages in beide categorieën kunnen indelen? Waarom (niet)?

- In dit boek heeft ieder personage ook een eigen verhaal. Zijn de juryleden het hierover eens? Waarom (niet)? (bv. je komt meer te weten over het verleden van de bijfiguren: waarom Augustus verbitterd is, waarom Vis soms denkt dat hij een monster is, waarom juffrouw Amalia zo vaak in de buurt van het Zwarte Huis rondhangt)
- Wat voor een personage is Lampje? Is zij op haar beurt bereid de andere personages te helpen, of zit ze hen eerder dwars? (bv. in het begin is Lampje een last voor haar vader; ze doet hem aan zijn overleden vrouw denken en ze is onhandig, maar in het algemeen is Lampje een helper: ze bouwt een goede band op met personages als Martha, Lennie en Vis)

Activiteit: stellingenspel

Om het uitgebreider over de rol en het karakter van de personages te hebben, kan je een stellingenspel doen. In bijlage 1 vind je enkele voorbeeldstellingen. Zijn de juryleden het eens of oneens met de stelling, en waarom?

Vertelperspectief

In dit verhaal lees je over de gevoelens en gedachten van meerdere personages. De ene keer beleef je het verhaal door de ogen van Lampje of Augustus, de andere keer vanuit het standpunt van Martha of Vis. Op zoek naar heldere voorbeelden? Op pagina's 61 en 78 gaat Lampjes perspectief over in dat van Martha, op pagina's 76 en 81 gaat Lampjes perspectief over in dat van Vis.

- Wat vinden de juryleden van die afwisseling? (bv. spannend, verwarrend, levendig, leerrijk...)
- Waarom denk je dat de schrijfster voor dit wisselend vertelperspectief koos? (bv. je komt te weten wat de verschillende personages bezighoudt en hoe ze over elkaar en de gebeurtenissen denken)
- Zouden de juryleden slechts op de gevoelens en gedachten van één personage focussen? Waarom (niet)?
- Hebben de juryleden opgemerkt dat er ook iemand is die van alle gebeurtenissen op de hoogte is? Bespreek de voorbeelden op pagina's 21, 86, 84 en 98. (bv. de hoofdverteller, die boven de verhaalwereld zweeft)

Activiteit: op de thee

Na het stellingenspel hebben de juryleden ongetwijfeld meer zicht op de gevoelens en drijfveren van de personages. Toch is het goed mogelijk dat de juryleden met prangende vragen blijven zitten. Bij welk personage zouden de juryleden op de thee willen gaan? Misschien vragen ze zich alsnog af hoe Lampje erin slaagde haar geduld te bewaren? Of willen ze op bezoek bij ome Eef om hem te vragen waarom hij aan een kermiscarrière begon?

Zin in wat meer uitdaging? Vraag de juryleden een date te organiseren tussen twee personages naar keuze. Hoe zou een etentje tussen Augustus en zijn buurvrouw verlopen? Zou de Admiraal komen opdagen voor een afspraak met zijn zoon?

Heb je wat meer tijd? Nodig de juryleden uit om in de huid van de personages te kruipen. Zo ondervind je meteen hoe zo'n theevisite of date (uit de hand) loopt.

Opbouw en thema's

Algemeen

- *Lampje* is een dik boek. Je zou gemakkelijk wat gebeurtenissen kunnen schrappen. Zijn de juryleden het hierover eens? Waarom (niet)?
- Hebben de juryleden zich afgevraagd waarom het boek uit zes delen bestaat? Waarom (niet)? (bv. om belangrijke verhaalgebeurtenissen te beklemtonen)
- Het verhaal leest vlot, omdat het uit korte hoofdstukken bestaat. Zijn de juryleden het hierover eens? Waarom (niet)?
- Ieder hoofdstuk heeft een naam. Vinden de juryleden de benamingen goed gekozen? Waarom (niet)?
- Soms zit er heel wat vaart in het verhaal, soms lijkt het alsof de schrijfster de pauzeknop heeft ingedrukt. Vraag de juryleden hoe ze de volgende twee scènes ervaren. Waarin verschillen ze van elkaar?
 - Scène 1 (pp. 19-20): "Lampje slikt. [...] ze voelt hem al tegen haar vingers..." (afwisseling tussen korte en lange zinnen + lange zin met veel komma's om spanning op te bouwen)
 - Scène 2 (pp. 90-91): "Op een keer, toen ze nog veel kleiner was [...] Zo erg stinkt het

daarboven" (pauzeknop wanneer Lampje een herinnering ophaalt om aan te geven hoe hard het stinkt in huis)

- Kunnen de juryleden bedenken waarom er achterin het boek een inhoudstafel is opgenomen? (bv. uitnodiging om over de verhaalde gebeurtenissen na te denken / vergemakkelijkt het opzoeken van specifieke scènes die je bijvoorbeeld opnieuw wil lezen)

Begin

- Het verhaal begint met een illustratie. Hadden de juryleden dit verwacht? Waarom (niet)?
- "Een eiland dat nog een beetje vastzit aan het vasteland, als een losse tand aan een draadje, heet een schiereiland." (p. 8) Wat vinden de juryleden van deze beginzin? Maakte de zin nieuwsgierig naar meer? Waarom (niet)?
- Het verhaal is spannend van in het begin. Zijn de juryleden het hierover eens? Waarom (niet)?
Bespreek eventueel de volgende zinnen:
 - o "Maar nu komen er nooit meer piraten, en vuurtjes maakt haar vader ook niet meer" (p. 9) (bv. je vraagt je af wat er gebeurd is)
 - o "'Lucifers lucifers', neuriet ze als ze de treden weer af loopt. Niet vergeten. [witruimte] Maar ze vergeet het toch" (bv. je vraagt je af wat er gaat gebeuren)

Schuld, spijt en straf

"Dat schip, dat is heel erg. Daar moet iemand de schuld van krijgen, dat weet hij best. En hoe gaat dat met schuld? Schuld is een rot ei dat heen en weer gegooid wordt, verder en verder. Niemand wil het vangen, niemand wil de smurrie over zich heen krijgen" (p. 27)

- Wie is er volgens de juryleden schuldig aan de schipbreuk? (bv. Lampje omdat zij eraan had moeten denken dat er lucifers waren om het licht in de vuurtoren aan te steken, Augustus omdat hij de vuurtorenwachter is, de zeelieden, de storm, de rots, niemand) Neem de volgende tekstfragmenten mee in je discussie:
 - o "Hij denkt het kraken van opengereten boegen al te horen boven de storm uit. Zijn schuld is dat dan. Nee, de schuld van dat kind, dat verschrikkelijke kind. Waar blijft ze?" (p. 19)
 - o "Lampje voelt zich ijskoud worden. Ze bijt op haar lip. Dit is haar schuld. Dit komt door haar" (p. 24)
 - o "De eigenaar van het schip beschuldigt de reder. De reder die zijn lading verloren heeft gooit het naar de kapitein. De kapitein gooit het op overmacht. De storm! De hoge golven! Die ongelukkige rots in het midden van de baai! Maar ja, sleep die maar eens voor de rechter, zo'n rots" (p. 28)
 - o De burgemeester kijkt boos naar de wethouder, de wethouder kijkt geschrokken naar de havenmeester en de havenmeester kijkt rond en zoekt naar diegene die... En opeens kijken ze allemaal zijn kant op.
De vuurtorenwachter. Natuurlijk. Daar moet het ei heen. (pp. 27-28)
 - o "'Nee,' zegt Lampje gauw. 'Nee, ik was ze vergeten, het was mijn schuld, het was eigenlijk allemaal mijn schuld...' Haar wangen zijn vuurrood maar haar ogen staan vastberaden. Ze zal haar vader helpen. Hij hoeft het niet alleen te doen" (p. 37)

Augustus wordt gekweld door spijt. Dag en nacht denkt hij terug aan het moment waarop hij Lampje een klap in haar gezicht verkocht: "Augustus droomt elke nacht van haar gezicht. Hij ziet het zo duidelijk, hij kan het bijna aanraken. [...] Dan slaat hij zijn stok ertegenaan en barst de droom uit elkaar. Hij wordt wakker, naar adem happend van spijt. Elke ochtend opnieuw." (p. 156)

- Waarom denken de juryleden dat Augustus zijn dochter in het gezicht sloeg? (bv. de klap gebeurde in een vlaag van woede / hij is verbitterd vanwege de dood van zijn vrouw en hij kan het niet verdragen dat Lampje hem aan haar doet denken, p. 39)
- "Eh... ja. En het spijt me. En het zal niet meer gebeuren." (p. 35) Augustus bood de sheriff meteen zijn excuses aan voor de aangerichte schade. Tegenover Lampje lukt dit hem niet. Welke verklaring(en) hebben de juryleden hiervoor? (bv. hij schaamt zich te erg over zijn daden en voelt zich een mislukkeling; uit zijn ogen valt wél spijt af te lezen, p. 40)

Ook de Admiraal denkt gepijnigd aan zijn verleden terug: "Twaalf jaar geleden stond hij hier ook. Precies zo te kijken, met precies dezelfde mengeling van opluchting, en ja, wat... Spijt, pijn, zoiets."

- Kunnen de juryleden zich nog herinneren waarvan de Admiraal spijt heeft? (bv. over zijn verleden met de zeemeermin, p. 295).
- Denken de juryleden dat de Admiraal spijt heeft dat hij zich nauwelijks om zijn zoon bekommerd heeft? Waarom (niet)? (bv. hij schuift de schuld af op zijn vrouw en vraagt zich af waarom zij haar zeemeerzoon in de steek liet, p. 296)
- Spijt komt altijd te laat. Zijn de juryleden het hierover eens? Waarom (niet)?

“Juffrouw Amalia roert rinkelend in haar kopje. ‘En zeven jaartjes,’ glimlacht ze, ‘daar is nog wel overheen te kijken.’” (p. 48)

- Welke straf krijgen Lampje en haar vader precies opgelegd? (bv. Lampje moet zeven jaar werken in het Zwarte Huis en Augustus wordt zeven jaar in zijn vuurtoren opgesloten en moet voortaan zelf het licht aansteken, pp. 48–49)
- Vinden de juryleden dat ze hun verdiende loon krijgen? (bv. ja, er moet iemand voor de schade opdraaien / nee, de straf is te zwaar)
- Stel je voor dat een ander personage als zondebok werd aangewezen. Hoe zou het Lampje en haar vader dan vergaan zijn? (bv. Lampje zou haar taak moeten hervatten en iedere dag opnieuw het licht ontsteken en haar vader zou haar blijven uitjouwen zonder zijn excuses aan te bieden)
- Zijn de juryleden het erover eens dat een (onverdiende) straf behalve nadelen ook voordelen kan hebben? Waarom (niet)? (bv. in het geval van Lampje: ze heeft vader zeven jaar moeten missen, maar ze heeft wel nieuwe mensen ontmoet die voortaan vrienden voor het leven zijn / in het geval van Augustus: dankzij zijn isolement komt hij tot inkeer, en tot actie: hij springt in de bres voor zijn dochter (p. 304), ontdekt dat het gemakkelijker lopen is met een houten been (p. 306) en houdt in het achterhoofd dat zijn buurvrouw weduwe is, p. 305)

Angst en appreciatie

“Ze slaapt niet. Alweer niet. Ze rolt zich om haar angst heen en blijft op de koude grond liggen luisteren” (p. 66)

- In het begin wil Lampje onmiddellijk weg uit het Zwarte Huis. Ze wil zelfs terug met juf Amalia mee (p. 56). Welke eerste indruk hadden de juryleden van Lampjes nieuwe woon- en werkplaats?
- Ervoeren ze Lampjes eerste nacht in het Zwarte Huis als spannend? (p. 66) Waarom (niet)?
- Martha schrikt zich rot wanneer Lampje van onder het bed vandaan komt: “Verstoppen en glippen. Dat kun je beter niet doen hier, versta je?” (p. 69) Begrijpen de juryleden Martha’s reactie? Waarom (niet)? (bv. ze is kortaf omdat ze Jozef net begraven heeft / ‘het monster’ verstoopt zich ook onder het bed)
- Zowel Lampje als Edward zijn bang om door hun vaders vergeten te worden. Zijn de juryleden het hierover eens? Waarom (niet)? (bv. Lampje: p. 103, Vis: p. 127)
- Ook Lampjes vader kent angsten. Hij vreest voor de toekomst van zijn dochter, maar hij is ook bang om toe te geven dat hij niet kan lezen. Begrijpen de juryleden waar die angsten vandaan komen? (bv. hij voelt zich mislukt als vader en hij wil zich niet belachelijk maken tegenover zijn buurvrouw, pp. 157, 304)

“Lampje zit naast hem en zingt zachtjes mee met de liedjes die ze kent. [...] Ze heeft een arm half om hem heen geslagen, dat is ook raar. Hij laat het maar zo” (p. 244)

- Lampje weet van in het begin dat ze Vis niet aan zijn lot kan overlaten (p. 119). Voor Vis ligt dit moeilijker. Hebben de juryleden opgemerkt dat Vis zich in de loop van het verhaal steeds meer op zijn gemak voelt bij Lampje? Hoe heeft het meisje dit voor elkaar gekregen? (bv. dankzij toewijding en geduld)
- Het duurde wel een hele poos vooraleer hij de hulp van “dat stomme kind” kon accepteren. Begrijpen de juryleden waarom Vis aanvankelijk agressief (p. 115), arrogant (p. 122) en ontgoocheld (p. 126) reageerde op Lampjes toenaderingspogingen? (bv. nee, Lampje doet uiterst aardig / ja, hij is erg verzwakt, onzeker over wie hij is, en gewend aan de hulp van de belezen Jozef)
- Stukje bij beetje leren Lampje en Edward elkaar appreciëren, al stuit Lampje nog geregeld op verzet (pp. 130, 138, 170–171) Zijn de juryleden het erover eens dat Lampje en Vis elkaar vooruithelpen? (bv. dankzij Lampje accepteert Vis wie hij is en durft hij zijn eigen koers te bepalen. Lampje krijgt op haar beurt meer zelfvertrouwen, al was het maar omdat Vis haar leert lezen en schrijven)

Dappere kinderen

“‘Vis, ik durf niet.’ ‘Jawel,’ zegt Vis. ‘Jij bent uit dat hout gesneden. Dat goeie hout.’” (p. 293)

- Vis is ervan overtuigd dat Lampje uit heldenhout gesneden is. Begrijpen de juryleden wat Vis hiermee bedoelt? (bv. Lampje is een dapper meisje; ze blinkt uit door moed / Vis gelooft dat Lampje zal blijven drijven)
- In het begin van het boek waagt Lampje zich door de storm naar de stad. Dat is pas moedig! Zijn de juryleden het hierover eens? (bv. ja, het is erg dapper van Lampje / nee, het is niet moedig maar roekeloos, zie ook p. 92)
- Lampje heeft de gewoonte met alles en iedereen te praten. Ze schreeuwt tegen de wind, maar fluistert ook tegen haar bed (p. 62) en haar overleden moeder (pp. 23, 44, 64, 66, 71-72, 80-81, 92, 318, 322-323). Waarom denk je dat Lampje dit doet? (bv. het geeft haar moed / ze voelt zich veilig en minder eenzaam)
- Wie is er het dapperst, Lampje of Vis? (bv. ze zijn allebei erg dapper; Lampje komt als enige op voor Vis en Vis waagt zich voor het eerst buitenshuis en verzet zich tegen zijn vader)
- Zijn het alleen Lampje en Vis die zich dapper gedragen, of zijn er volgens de juryleden nog andere personages die een medaille voor bewezen moed verdienen? (bv. Meneer Rozenhout omdat hij tegen de wil van zijn vrouw in Lampje op weg helpt, Martha omdat ze het Zwarte Huis in haar eentje runt, Lennie omdat hij Lampje en Vis ten volle steunt, Nick omdat hij een stille weldoener is, Augustus omdat hij zijn koppigheid overwint, Lampjes moeder Emilia omdat ze voor haar vrijheidsrechten opkomt en haar hart volgt)

Einde

Voor de Admiraal zal dit verhaal nooit eindigen. Al twaalf jaar lang stelt hij zich dezelfde vraag.

- Zijn de juryleden het hierover eens?
- Wat vraagt de Admiraal zich al die tijd al af? (bv. waarom zijn vrouw haar zoon niet met zich meenam naar zee, pp. 296-297)
- Kunnen de juryleden ook antwoord op zijn vraag? (bv. ze was van plan om Vis mee te nemen, maar liet hem van schrik vallen toen de kleine Lennie plots opdook, p. 297)
- Zo ja, hoe komt het dat zij meer weten dan de Admiraal? (bv. de verteller neemt het woord om Lennies herinnering uit de doeken te doen; hij was de enige getuige van het vertrek van de zeemeermin, p. 297)
- Zijn de juryleden het erover eens dat de Admiraal in het verleden leeft? Waarom (niet)? (bv. hij zal zich altijd blijven afvragen wat er gebeurd zou zijn als hij Vis niet in huis gehad zou hebben)

Lampje, Vis en Augustus

- Lampje en Vis redden elkaars leven. Zijn de juryleden het hierover eens? Waarom (niet)? (bv. Lampje bracht de uitgedroogde Vis water, ze stopte hem iedere dag in bad en ze liet hem kennismaken met de zee en de vijver in de tuin. Aan het einde slaagt Vis erin om de verdrinkende Lampje uit het kolkende zeewater te redden en haar op het droge te slepen, pp. 314-315)
- Augustus klopt bij zijn vroegere kapitein Buck aan om Lampje te kunnen redden. Hadden de juryleden verwacht dat Augustus en Buck opnieuw samen in zee zouden gaan? Waarom (niet)? (bv. Buck heeft Augustus jaren niet gezien en is nog steeds woedend vanwege Emilia, pp. 310-311)
- Op de laatste pagina biedt Augustus alsnog zijn excuses aan Lampje aan: ‘Dat het me spijt.’ Hij legt zijn hand op haar wang, die al zo lang niet meer blauw is. ‘Alles. Heel erg.’ (p. 324) Waarom slaagt hij er volgens de juryleden nu wel in om Lampje zijn spijt te betuigen? (bv. tijdens zijn jarenlange opsluiting is hij is tot inkeer gekomen)
- Het verhaal kent een goede afloop. Lampje en haar vader trekken per schip de wijde wereld in. Zijn de juryleden het hierover eens? Is het verhaal voor iedereen goed geëindigd?
- Hadden de juryleden een ander einde voor ogen? Waarom (niet)? Vinden de juryleden het een geloofwaardig einde? Hadden ze misschien een ander einde voor ogen?

Taal en stijl

Schaap heeft een beeldende schrijfstijl. Met behulp van bijzondere vergelijkingen en beeldspraak beschrijft ze de gevoelens en de omgeving van haar personages.

Druk enkele zinnen af en verdeel ze onder de juryleden. Hier vind je alvast enkele voorbeelden:

- “Van het schiereiland naar de wal loopt een smal pad van stenen, onregelmatig als een slecht

- gebit" (p. 14)
 - o "Beneden, scheef op de rots in het midden van de baai, ligt een schip. Het hangt ertegenaan schip als een ziek kind tegen zijn moeder" (p. 24)
 - o "Schuld is een rot ei dat heen en weer gegooit wordt" (p. 27).
 - o "Rare klanken vielen als knikkers uit haar mond" (p. 64)
 - o "Lampje probeert in het gesprek te springen als in een draaiend springtouw" (p. 192-193)
 - o "Lampje is moe. Moe van het tegen de wereld aan duwen" (p. 313).
 - o "De rots ligt er al sinds de zee ooit een grote hap heeft genomen uit het land. Precies midden in die hap, alsof ze een klein stukje niet lustte" (p. 317)
- Wat vinden de juryleden van de beeldspraak? Nodig de juryleden uit hun bevindingen op te schrijven, en die vervolgens met de andere juryleden te delen.
- Reik ze daarna beschrijvingen aan, waarmee ze hun mening eventueel kunnen bijschaven: eenvoudig/ingewikkeld, emotioneel/afstandelijk, spottend, mysterieus, dichterlijk, romantisch, beeldend of filmisch...
- Hebben de juryleden een favoriete zin?

Illustraties

- Wat vinden de juryleden van de illustraties? Vinden ze de illustraties bij het verhaal passen? Waarom (niet)?
- Alleen de omslagillustratie is in kleur, de illustraties binnenin het boek zijn in zwart-wit. Hebben de juryleden nagedacht over dit verschil in kleurgebruik? Waarom (niet)?
- Nodig de juryleden uit de coverillustratie aandachtig te bekijken. Wat valt hen op? (bv. de bruinige lucht en de groenige zee, de diversiteit aan vissen, de golvende lijnen)
- Welke indruk maken de zwart-wit illustraties op de juryleden? (bv. mysterieus, van vroeger, akelig)
- Hoe zouden de juryleden de tekenstijl omschrijven? (bv. realistisch – karikaturaal, gedetailleerd – vaag, pentekeningen, inkt, vlekken, arceringen)
- Hebben de juryleden opgemerkt dat ieder hoofdstuk begint met een tekeningetje van een schelp?
- Hadden de juryleden meer illustraties verwacht of gewild? Zo ja, waar in het boek zouden zij illustraties opnemen? Wat zou er op de illustraties te zien zijn? (bv. portretten van de personages, de binnenkant van de vuurtoren en/of het Zwarte Huis)

Andere illustraties van Schaap

Wisten de juryleden dat Schaap begonnen is als illustratrice? Toon de juryleden enkele (cover)illustraties die Schaap maakte voor de *Hoe overleef ik*-reeks en de *Superjuffie*-reeks (zie bijlage 2).

- o Vraag de juryleden om de illustraties met elkaar te vergelijken. Je kan bijvoorbeeld aandacht besteden aan sfeerschepping en kleurgebruik.
- o Probeer ze er vooral op attent te maken dat één auteur verschillende stijlen kan ontwikkelen. Kennen ze nog andere auteurs die heel verschillende boeken gemaakt hebben en/of zowel schrijver als illustrator zijn?

Nieuwsgierig naar Schaaps eerdere werk en tekenstijl? Bekijk dan het volgende filmpje:

<https://www.hetklokhuis.nl/tv-uitzending/2011/Illustrator>.

2. VERWERKING

Aan de slag met *Lampje* als nieuw samengesteld sprookje

- Deed het boek hen denken aan verhalen die ze al eerder tegenkwamen? Zo ja, welke verhalen?
- Nodig de juryleden vervolgens uit om de volgende tekstfragmenten te lezen: (pp. 21, 113, 198, 233, 263, 295; pp. 74-76)
- Komen deze tekstfragmenten hen bekend voor? Hebben de juryleden opgemerkt dat de schrijfster zich door de sprookjes 'De kleine zeemeermin' en 'Assepoester' liet inspireren? Waarin verschilt Schaaps versie van de sprookjesversies die de juryleden lazen of keken?
 - Je zou kunnen zeggen dat de ontmoeting tussen Lampje en Vis ook op een sprookje gebaseerd is. Kunnen de juryleden raden om welk sprookje het gaat? (bv. Belle en het Beest)
 - Bekijk ook de motto's voorin het boek. Hebben de juryleden zich afgevraagd waarom de schrijfster naar andere verhalen verwijst? (bv. ode aan verhalen die ze inspirerend vond, bronvermelding)
 - Vinden de juryleden het een origineel verhaal? Waarom (niet)? Ook wanneer ze weten dat de

- schrijfster verschillende bestaande sprookjes recycleert?
- Wat verstaan de juryleden onder een 'origineel verhaal'? (bv. verrassende thema's / verhaalverloop / schrijfstijl)
- Vinden ze originaliteit belangrijk? Waarom (niet)?
- Wist je dat... het begrip 'originaliteit' in de 18de eeuw werd uitgevonden? Voorheen hadden schrijvers de gewoonte om elkaars verhalen te kopiëren, te vertalen of te imiteren. De Romeinen beschouwden het als een kunst om elkaars verhalen te 'verbeteren' door er kleine veranderingen in aan te brengen.

Is *Lampje* volgens de juryleden zelf ook een sprookje? Waarom (niet)? Voer voor discussie! Je kan eerst peilen naar spontane reacties om de juryleden vervolgens aan het denken te zetten over de kenmerken van sprookjes. Wat is een sprookje eigenlijk? In een sprookje...

- is het onduidelijk wanneer het verhaal zich precies afspeelt ('er was eens')
- is het onduidelijk waar het verhaal zich precies afspeelt ('in een land hier ver vandaan')
- komen magische elementen voor
- zijn alle personages typetjes: ze zijn ofwel goed ofwel kwaad
- leven de goede personages nog lang en gelukkig
- vind je veel actie en weinig beschrijvingen
- vind je vaste formuleringen, herhalingen en symbolische getallen

Mogelijke bevindingen: onduidelijke tijd – niet nader genoemd schiereiland (op de cover zie je wel een Amerikaanse vlag) – zeemeerminnen en sprekende voorwerpen en dieren (pp. 15-16, p. 51, 53, 189-190) – personages zijn onder te verdelen in helpers en tegenstanders, maar de meeste personages zijn wel van vlees en bloed (met uitzondering van de sheriff en zijn hulpjes) – de hoofdpersonages lijken gelukkig aan het einde – er is veel actie, maar er zijn minstens evenveel beschrijvingen – er zijn weinig tot geen vaste formuleringen of herhalingen maar er is wel getallensymboliek: zeven lange jaren (pp. 48, 68)

Wat een monster!

Aan de slag met de monsterfiguren in *Lampje*

- Het derde deel van het boek heeft als titel 'De jongen onder het bed'. Over welke jongen gaat het hier? (bv. Vis / Edward). Het eerste hoofdstuk van het derde deel heeft als titel 'Het monster onder het bed'. Over welk monster gaat het hier? (bv. Vis / Edward)
- Waarom wordt Vis / Edward de ene keer een jongen genoemd, en de andere keer een monster? (bv. Vis / Edward weet niet wie hij is: de ene keer voelt hij zich een jongen in wording, de andere keer voelt hij zich een (ongeaccepteerd) monster / Lampje vermoedt eerst dat hij een monster is, maar ziet hem al snel als een zeemeerjongen)
- Is het de juryleden opgevallen dat de personages verschillend denken over Vis? Bespreek de (veranderende) standpunten van de Admiraal, Jozef, Martha, juffrouw Amalia, mevrouw Rozenhout, Ome Eef en Lampje.
 - de Admiraal: beschouwt Vis eerst als een matrozenjongen in wording, daarna als een hopeloze zaak
 - Jozef: beschouwt Vis als een matrozenjongen in wording / "musketier, rechttop en fier" (p. 82)
 - Martha: beschouwt Vis eerst als een monster (p. 117), daarna en dankzij Lampje durft ze hem in de ogen te kijken
 - Juffrouw Amalia: beschouwt Vis als een gedrocht dat niet thuishoort "in onze stad, tussen onze beschaafde mensen" (p. 272)
 - Mevrouw Rozenhout: beschouwt Vis als een sensationeel gedrocht (p. 225)
 - Ome Eef: wil Vis voor geld tentoonstellen als sensationeel gedrocht (p. 236)
 - Lampje: accepteert Vis zoals hij is; half zeemeerman, half jongen
- In het begin is Lampje zoals iedereen in huis bang voor het monster dat zich in de torenkamer schuilhoudt. Zodra ze de kamer binnengaat, maakt ze komaf met haar angst. Hebben de juryleden enig idee hoe ze dat voor elkaar krijgt?
 - Je kan eventueel naar de volgende scène verwijzen: "Lampje knikt. Ze wil zeggen dat wat ze droomde en bedacht, alleen in haar kamertje, eigenlijk enger was dan het wezen in de toren" (p. 118)
 - Mogelijke bevindingen: als je iets (monsterlijks) daadwerkelijk onder ogen krijgt en leert kennen, wordt het vanzelf minder eng / een van de eerste dingen die Lampje doet wanneer ze het

monster ontmoet is het een naam geven; benoemen wat je ziet, neemt de angst voor een stukje weg

- Wat denken de juryleden? Is Vis daadwerkelijk een monster? Zo ja, wat voor een monster? Zo niet, wat is hij dan wel?
- Is het de juryleden opgevallen dat je eerst meer te weten komt over de gedachten en gevoelens van het monster (pp. 76, 81-82, 85-88) en daarna pas te weten komt hoe het monster eruitziet? (pp. 108-109, 115, 123)
- Komen er nog andere personages voor in dit boek die je als monsters zou kunnen beschouwen? Zo ja, welke? (bv. “de wereldschokkende gedachten” uit het vijfde deel / iedereen heeft een monsterlijk kantje / de meeste personages zien er een beetje monsterlijk uit, zie p. 97)
- Wat verstaan de juryleden onder het begrip ‘monster’? In bijlage 3 vind je enkele voorbeelden van ‘bekende monsters’, maar ook in het boek zelf vind je allerlei opvattingen terug:
 - iets dat gewelddadig is en bijt (p. 88)
 - iets dat medelijden verdient (p. 88)
 - iets dat stinkt (p. 90)
 - iets dat bang maakt en afdwingt (p. 105)
 - iets dat listig is (p. 105)
 - iets met schubben en tentakels (p. 106)
 - iets dierlijks (p. 109)
 - iets duivels (p. 109)
 - iets dat getemd moet worden (p. 121)

Monsterportret

Spiegeltje, spiegeltje aan de wand, wie is het monster in dit land? Nodig de juryleden uit om de monsterlijkste personages uit dit boek te portretteren. Opgelet! Sommige personages zien er misschien niet uit als een monster, maar hebben wel een monsterlijk karakter. Het is aan jou om de ware aard van de personages af te beelden. (bv. juffrouw Amalia loopt er altijd netjes bij, maar vanbinnen is ze een lelijke vrouw)

Aan de slag met *Lampje* als muzikaal verhaal

De schrijfster bedacht verschillende rijmpjes en liedjes. Op pagina's 11, 47, 51-52, 81, 111, 218, 222 en 245 kan je ze herlezen.

- Vinden de juryleden deze liedjes bij het verhaal passen? Waarom (niet)?
- Stel je voor dat *Lampje* heruitgegeven wordt als muzikaal luisterboek en dat de schrijfster jou vraagt om een themasong te componeren. Waarover gaat jouw lied en hoe ga je te werk? Hieronder vind je enkele suggesties om de juryleden op weg te helpen:
- Welke woorden associeer je met het verhaal? Maak een lijstje van alle woorden die in je opkomen. Met welke woorden en klanken wil je aan de slag? Welke woorden beken goed?
 - Laat je je inspireren door een specifieke scène, of wil je vooral een bepaalde sfeer oproepen?
 - Voor welke instrumentale begeleiding kies je? Je kan bijvoorbeeld de volgende zin uit het eerste hoofdstuk als uitgangspunt nemen: “in de haven klapperen alle touwen tegen alle masten. Het is een orkest: geroffel, gegier en de eerste paukenslagen van de donder. Lampje hoort haar eigen voetstappen niet als ze de kade over rent” (p. 15)
 - Je kan je ook laten inspireren door de Heerlijke Hoorspelen van Het Geluidshuis. Kennen de juryleden deze muzikale sprookjes? Neem een kijkje op de website voor meer informatie: <https://www.geluidshuisuitgeverij.com/heerlijkhoorspel>.

Waardering

Wat vonden de juryleden van dit boek? Vraag naar meningen over de verhaalopbouw (begin, midden, einde) en de personages, de schrijfstijl, de thema's, de illustraties en de vormgeving (cover). Zijn de juryleden het eens met elkaar? En met de recensenten?

- “Lampje is een warm, sprookjesachtig, spannend en zielig verhaal dat een beetje over zeewezens en monsters gaat, maar vooral over familie, vriendschap, en je eigen plan trekken.” (Bron: <http://www.leesfeest.nl/boek/lampje>)
- “Het verhaal leest erg gemakkelijk en komt heel geloofwaardig over. De gebeurtenissen volgen elkaar in snel tempo op zodat de lezer geprikkeld blijft om steeds verder te lezen. Pas als op het

einde alles in zijn plooi valt en is zoals het moet zijn, kan de lezer het boek glimlachend en nagenietend dicht doen.” (Bron: <https://pluizuit.be/boek/lampje/>)

- “Dit is echt zo’n boek dat de fantasie prikkelt en daarmee de weg opent naar nieuwe werelden en gedachten! Dit boek laat ervaren waarom lezen zo geweldig is.” (Bron: <http://leesbevorderingindeklas.nl/book-review/lampje/>)
- “Schaap vertelt meeslepend en trekt de lezer direct het verhaal in. Driehonderd pagina’s is tegenwoordig veel voor een kinderboek, maar dit verhaal heeft deze lengte nodig.” (Bron: <http://www.kinderboekenpraatjes.nl/home-blog/lampje-annetschaap>)
- “Beginzinnen zijn belangrijk. Als ze goed zijn, zuigen ze je meteen het boek in. Dat gebeurt hier als een stevige eb. Het beeld van de losse tand spreekt tot de verbeelding.” (Bron: <http://www.leeswijzer.be/begeleider/boek/lampje>)
- “de spanning voert de auteur vooral op door dingen te verzwijgen, waardoor je als lezer nieuwsgierig blijft naar wat er verder nog onder de sluier zit.” (Bron: <http://www.leeswijzer.be/begeleider/boek/lampje>)
- “Lampje laat zich het beste samenvatten als een surrealistisch, spannend verhaal met levensechte personages tegen de achtergrond van meerdere familiedrama’s, in het decor van een kustdorp.” (Bron: <https://jaapleest.nl/lampje/>)
- “het boek [begint] met sterke, filmische scènes, waaruit meteen blijkt dat Schaap feilloos aanvoelt waar het fijn bij wegdromen is – een best wel spannend verhaal, een beetje zielig.” (Bron: <https://www.nrc.nl/nieuws/2017/04/06/lampje-wervelt-boeit-en-laat-je-echt-meeleven-7991460-a1553561>)
- “Soms schrijft Schaap zwierig, met expres ouderwetse woorden (‘email’ in de betekenis zonder streepje!) of met metaforen die goed getimed en origineel zijn én mooi passen bij het kinderpublik. Zoals: ‘Beneden, scheef op de rots in het midden van de baai, ligt een schip. Het hangt ertegenaan als een ziek kind tegen zijn moeder.’” (Bron: <https://www.nrc.nl/nieuws/2017/04/06/lampje-wervelt-boeit-en-laat-je-echt-meeleven-7991460-a1553561>)
- “Het aandeel van de illustraties blijft in dit boek beperkt, maar is geslaagd. Er zijn zes fijne, vaak gedetailleerde, sfeervolle zwartwittekeningen, over een dubbele pagina, bij elk deel eentje.” (Bron: <http://mappalibri.be/?navigatieid=62&recensieid=6981>)

Annet Schaap ontving twee belangrijke literatuurprijzen voor dit boek, de Nienke Van Hichtum Prijs 2017 en de Woutertje Pieterse Prijs 2018.

- Vinden de juryleden deze bekroningen terecht? Waarom (niet)?
- Vragen de juryleden zich af tegen welke boeken Lampje het moest opnemen? Neem een kijkje op de website van de Woutertje Pieterse Prijs: <https://woutertjepieterseprijs.nl/deelnemers/nominaties-2018/>
- Nieuwsgierig naar het ontstaan van Lampje? In het volgende filmpje legt Schaap uit hoe het schrijven verliep: https://www.youtube.com/watch?time_continue=3&v=g8OzBFZomHo
- Zouden de juryleden Lampje aanbevelen aan sprookjesliefhebbers? Waarom (niet)?

LEESSUGGESTIES

- Het geheim van het Nachtegaalbos / Lucy Strange (Gottmer, 2017)
- Fabeldieren : over draken, eenhoorns, griffioenen en veel meer / Floortje Zwigtman en Ludwig Volbeda (Lannoo, 2017)
- Yuna’s maan / Hans Hagen en Martijn van der Linden (ill.) (Querido, 2016)
- Sprookjes en verhalen / Hans Christian Andersen, Jan Jutte (ill.) en Annelies Van Hees (vert.) (Lemniscaat, 2014)
- Zwart water / Suzanne Wouda (Ploegsma, 2013)
- Ik was een rat / Philip Pullman en Harmen Van Straaten (ill.) (Van Goor, 2009)

Juryleden kunnen online op de KJV-boeken reageren.

Ga naar www.kjv.be, klik op ‘Welke boeken moet ik lezen’ en dan op de groep en het boek in kwestie.